

VAI TRÒ CỦA DOANH NGHIỆP, DOANH NHÂN ĐỐI VỚI KHỞI NGHIỆP TRONG TÁI CƠ CẤU NÔNG NGHIỆP VÀ XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI

Ngô Tất Thắng

Phó Chánh Văn phòng Điều phối nông thôn mới Trung ương

Đối với nước ta, hiện nay sản xuất nông nghiệp chiếm chỉ còn hơn 17% GDP (2016), dân số sống tại khu vực nông thôn hiện chiếm gần 66%, nhưng nông nghiệp - nông thôn vẫn đóng vai trò rất quan trọng trong phát triển kinh tế - xã hội, đảm bảo an ninh lương thực, giữ vững an ninh quốc phòng và ổn định chính trị đất nước.

Trong giai đoạn suy thoái của nền kinh tế nước ta vừa qua, nông nghiệp còn được coi là “trụ đỡ” của nền kinh tế. Hiện tại, xây dựng Nông thôn mới (NTM) gắn với tái cơ cấu ngành nông nghiệp được coi là chiến lược, là nhiệm vụ trọng tâm của các cấp ủy Đảng, chính quyền các cấp.

1. Về xây dựng nông thôn mới gắn với tái cơ cấu ngành nông nghiệp và vai trò của doanh nghiệp đối với phát triển nông nghiệp nông thôn:

1.1. Về xây dựng nông thôn mới

Thực hiện Nghị quyết số 26-NQ/TW của Hội nghị lần thứ 7 Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa X về vấn đề nông nghiệp, nông dân, nông thôn, Chính phủ đã xây dựng Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới (*Quyết định số 800/QĐ-TTg ngày 4/6/2010, Quyết định số 1600/QĐ-TTg ngày 16/8/2016, Quyết định số 1760/QĐ-TTg ngày 10/11/2017*)

Đến nay, sau gần 7 năm thực hiện, cả nước đã có **2.853 xã** (31,96%) được công nhận đạt chuẩn nông thôn mới, trong đó, đã có khoảng 295 xã được công nhận đạt chuẩn theo Bộ tiêu chí quốc gia về xã nông thôn mới giai đoạn 2016-2020 (*vượt mục tiêu năm 2017 có ít nhất 31% số xã đạt chuẩn*), tăng 493 xã

(5,52%) so với cuối năm 2016; Bình quân đạt **13,69 tiêu chí/xã**; Còn **176 xã dưới 5 tiêu chí**, giảm 81 xã so với cuối năm 2016 (*Dự kiến đến hết năm 2017 sẽ còn dưới 150 xã*).

Đồng thời, cả nước có **41 đơn vị cấp huyện** thuộc 24 tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương đã được Thủ tướng Chính phủ công nhận đạt chuẩn nông thôn mới, tăng 11 huyện so với cuối năm 2016 (*Đạt mục tiêu phấn đấu năm 2017*). Dự kiến đến hết năm 2017, **có ít nhất 42 đơn vị cấp huyện** được Thủ tướng Chính phủ công nhận đạt chuẩn nông thôn mới.

Thực tế đã chứng minh xây dựng NTM là chủ trương hợp lòng dân của Đảng. Xây dựng NTM đã trở thành phong trào rộng khắp trong cả nước. Dân chủ cơ sở được nâng cao hơn, ý thức và trách nhiệm làm chủ của người dân từng bước được nâng lên rõ rệt. Qua đó đã phát huy được nhiều cách làm sáng tạo, góp phần huy động được nhiều nguồn lực đóng góp cho xây dựng NTM. Sau 5 năm, bộ mặt nông thôn ở nhiều nơi được đổi mới, văn minh hơn, rõ nhất là cơ sở hạ tầng thiết yếu được nâng cấp, thu nhập của cư dân nông thôn tăng gấp 1,85 lần, điều kiện sống được cải thiện nhanh. Trình độ của cán bộ cấp cơ sở được nâng lên rõ rệt.

1. 2. Về tái cơ cấu ngành nông nghiệp

Ngày 10/6/2013, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 899/QĐ-TTg phê duyệt Đề án tái cơ cấu ngành nông nghiệp theo hướng nâng cao giá trị gia tăng và bền vững, mục tiêu là phát triển nông nghiệp, nông thôn bền vững cả về Kinh tế, Xã hội và Môi trường. Chuyển dịch mạnh từ phát triển theo chiều rộng, lấy mục tiêu số lượng sang mục tiêu chất lượng, giá trị gia tăng, tăng tính hiệu quả, thể hiện bằng giá trị và lợi nhuận nhằm đáp ứng nhu cầu ngày càng cao của người tiêu dùng trong nước, nâng cao sức cạnh tranh trên thị trường thế giới, nâng cao thu nhập và cải thiện chất lượng cuộc sống cho cư dân nông thôn.

Sau gần 4 năm thực hiện, Đề án tái cơ cấu đã đạt được kết quả bước đầu tích cực:

- Làm rõ hơn định hướng phát triển nông nghiệp qui mô toàn quốc và các địa phương;
- Bước đầu nhân rộng một số hình thức tổ chức sản xuất hiệu quả;
- Điều chỉnh cơ cấu đầu tư công theo hướng tập trung ưu tiên cho các lĩnh vực mang lại giá trị gia tăng cao và có khả năng cạnh tranh;
- Điều chỉnh mạnh mẽ kế hoạch nghiên cứu khoa học và khuyến nông;
- Xúc tiến việc sắp xếp lại các doanh nghiệp nhà nước, bộ máy quản lý nhà nước ngành nông nghiệp, phát triển nông thôn.

Kết quả tái cơ cấu đã góp phần duy trì tăng trưởng sản xuất, kinh doanh của ngành. Năm 2016 giá trị sản xuất nông nghiệp tăng 1,36% so với năm 2015. Tổng kim ngạch xuất khẩu đạt trên 32,1 tỉ USD. Thống kê 6 tháng đầu năm 2017 cho thấy tốc độ tăng trưởng ngành nông nghiệp đạt 2,7%, kim ngạch xuất khẩu đạt 17,1 tỷ USD.

Những kết quả trên đã góp phần quan trọng vào nâng cao thu nhập và cải thiện đời sống người nông dân.

1.3. Đóng góp của Doanh nghiệp vào phát triển nông nghiệp và xây dựng nông thôn mới

Thực tế phát triển nông nghiệp và xây dựng nông thôn mới trong giai đoạn đầu xây dựng nông thôn mới (2010-2015) đã khẳng định vai trò rất to lớn của doanh nghiệp.

Trong bối cảnh suy thoái của nền kinh tế, hầu hết các doanh nghiệp đều gặp khó khăn nhưng nhiều doanh nghiệp đã có những đóng góp rất tích cực vào xây dựng nông thôn mới, với nhiều hình thức:

- Đầu tư vào nông nghiệp, làm thay đổi cơ cấu sản xuất và tư duy phát triển nông nghiệp nhiều vùng nông thôn. Nhiều doanh nghiệp giúp tạo thêm việc làm cho hàng trăm ngàn lao động nông thôn với thu nhập ổn định (*điển hình như của các tập đoàn TH, Hoàng Anh Gia Lai...*).

- Liên kết với nông dân/các tổ chức của nông dân gắn với chuyển giao tiến bộ kỹ thuật cho nông dân, bao tiêu nông sản, tham gia tích cực phát triển chuỗi

giá trị, khai thác tốt hơn và nâng cao giá trị gia tăng cho nông sản, tăng thu nhập... Xa hơn nữa là góp phần tích cực thúc đẩy tích tụ ruộng đất, hình thành các vùng sản xuất hàng hóa tập trung, đào tạo nên một đội ngũ nông dân chuyên nghiệp hơn (như của các công ty *VinaMilk, Mía đường Lam Sơn, Bảo vệ thực vật An Giang...*)

- Hỗ trợ xây dựng NTM bằng vật liệu làm đường giao thông, xây nhà văn hóa, trường học, sân thể thao, tham gia tích cực công tác an sinh xã hội, xóa nhà tạm cho người nghèo và gia đình chính sách, hỗ trợ người nghèo bằng ủng hộ giống cây trồng, vật nuôi...

Trong gần 5 năm giai đoạn I, tổng mức vốn huy động cho xây dựng NTM trên cả nước đạt 851.854 tỉ đồng, trong đó vốn các doanh nghiệp hỗ trợ trực tiếp vào xây dựng nông thôn mới đạt 4,9% (*tương đương 20.408 tỉ đồng*). Có những doanh nghiệp nhỏ như Doanh nghiệp Long Bình (*tỉnh Long An*) hàng năm tiêu thụ nông sản cho nông dân tới 150 tỉ đồng, tài trợ đến 52 tỉ đồng trực tiếp cho địa phương xây dựng NTM. Doanh nghiệp Phan Hải ở vùng quê nghèo Quảng Bình đã tài trợ 70 tỉ đồng cho các công trình hạ tầng NTM ở địa phương... Trong giai đoạn 2, nguồn lực hỗ trợ trực tiếp từ ngân sách đã được Quốc hội phê duyệt, tăng lên trên 193 ngàn tỉ đồng, trong đó Ngân sách Trung ương đáp ứng gần 63 ngàn tỉ đồng.

Năm 2015, Ban Chỉ đạo Trung ương Chương trình MTQG xây dựng NTM đã tổ chức trọng thể lễ tôn vinh doanh nghiệp, doanh nhân có đóng góp tiêu biểu cho xây dựng NTM. Tại lễ tôn vinh đó, chỉ tính những doanh nghiệp có tiêu thụ nông sản lớn cho nông dân, tạo công ăn việc làm cho trên 200 lao động địa phương, đóng góp trên 10 tỉ đồng, các doanh nhân có đóng góp trên 1 tỉ đồng trực tiếp cho NTM thì cả nước đã có 65 doanh nghiệp, 31 doanh nhân được Thủ tướng tặng bằng khen. Tiếp bước kết quả Giai đoạn I, từ năm 2016 đến nay, các doanh nghiệp, hợp tác xã vẫn tiếp tục đóng góp rất tích cực vào kết quả chung xây dựng nông thôn mới trên cả nước. Phong trào khởi nghiệp từ nông nghiệp, nông thôn đã có thêm nguồn sinh khí và động lực mới.

Có thể nói, để phát triển nền nông nghiệp hàng hóa hiện đại, đẩy nhanh tái cơ cấu, tạo việc làm với mục đích nâng cao thu nhập cho người dân, phát triển hạ tầng, làm đẹp cảnh quan nông thôn... là mục tiêu, đồng thời là nội dung chủ yếu của chương trình nông thôn mới gắn với tái cơ cấu ngành nông nghiệp thì khẳng định phải có vai trò đầu tàu của doanh nghiệp.

Mục tiêu tăng thu nhập cho người nông dân - là nội dung chủ yếu của Chương trình xây dựng NTM và Tái cơ cấu nông nghiệp, thì khẳng định phải có vai trò đầu tàu của doanh nghiệp.

Tuy nhiên, trong nhiều năm qua, đặc biệt là giai đoạn 2010-2015, doanh nghiệp đầu tư vào nông nghiệp, nông thôn còn rất ít. Theo số liệu của Tổng cục Thống kê năm 2014, số lượng doanh nghiệp hoạt động trong lĩnh vực nông lâm thủy sản (NLTS) chỉ chiếm 0,96% tổng số doanh nghiệp (*trong số này doanh nghiệp FDI chỉ chiếm 3%*); Tổng vốn đầu tư cũng chiếm tỷ lệ rất thấp khoảng 1% và chỉ chiếm 2,3% về lao động.

Về khu vực địa lý, đa số các doanh nghiệp tập trung đầu tư vào các vùng đồng bằng sông Hồng, Đông Nam Bộ (72,2%). Các khu vực khó khăn khác như Trung du-Miền núi phía Bắc, Tây Nguyên ở mức rất thấp (*tương ứng là 7% và 11%*). Số doanh nghiệp báo lỗ năm 2013 là 35,1% .v.v.

Mặc dù trong giai đoạn hiện nay, các doanh nghiệp NLTS có nhiều lợi thế, có hiệu suất sinh lời trên doanh thu (ROS), trên tài sản (ROA), khả năng trả lãi vay, khả năng quay vòng vốn là cao hơn so với các ngành nghề khác nhưng đây vẫn là lĩnh vực chưa thực sự hấp dẫn doanh nghiệp trong và ngoài nước bỏ vốn vào, mặc dù nhà nước đã có nhiều chính sách khuyến khích và ưu đãi (*các Nghị định 80/2011/NĐ-CP, 55/2015/NĐ-CP, các Quyết định 1956/2010/QĐ-TTg; 62/2013/QĐ-TTg, 210/2014/QĐ-TTg về tăng tín dụng, tăng ưu đãi cho doanh nghiệp*).

Các yếu tố được xem là cản trở chủ yếu đối với doanh nghiệp đầu tư vào lĩnh vực này là: quy hoạch thiếu ổn định, hạ tầng cơ sở khó đảm bảo sản xuất, chất lượng lao động nông thôn thấp, khó tiếp cận vốn tín dụng ưu đãi, khó giải

phóng mặt bằng...

2. Một số đề xuất về chính sách nhằm tháo gỡ bớt khó khăn cho doanh nghiệp

Hiện nay có không ít chính sách chưa phù hợp hoặc thủ tục hành chính rườm rà gây khó cho doanh nghiệp. Trong khuôn khổ bài viết, chúng tôi đề xuất một số vấn đề trước mắt cần tập trung giải quyết như sau:

2.1. Về đất đai:

Chính phủ cần xác định giá đền bù ruộng đất cho nông dân thỏa đáng, đảm bảo cuộc sống và tạo việc làm cho họ ít nhất 2 năm sau giao ruộng. Các yếu tố chính trong giá đền bù bao gồm: giá đất phải tính toán kỹ để thống nhất và ổn định lâu dài chỉ ít 10 năm. Giá sinh hoạt và chi phí tạo việc làm có thể điều chỉnh tăng giảm phù hợp với thực tế nhằm đảm bảo cho người dân yên tâm sau khi giao đất cho doanh nghiệp.

Ủy ban nhân dân các tỉnh phải là trọng tài trong các dự án giao đất cho doanh nghiệp, không để doanh nghiệp tự thỏa thuận với dân để tránh cho doanh nghiệp vừa phải trả tiền dân (mua lần 1), vừa phải trả tiền thuê đất tại chính mảnh đất mình vừa mua.

Chính sách tích tụ ruộng đất cần phải cụ thể, phải làm sao để làm cho những người dân không thể giữ đất nếu không sản xuất nhưng họ sẽ được hưởng lợi thỏa đáng khi chuyển quyền sử dụng đất. Việc này sẽ thúc đẩy những người dân không sản xuất hoặc sản xuất không hiệu quả sẵn sàng nhượng ruộng. Đồng thời, chính sách phải giúp doanh nghiệp thuận lợi trong đầu tư mở rộng diện tích sản xuất.

2.2. Về chính sách hỗ trợ doanh nghiệp đầu tư vào nông nghiệp, nông thôn:

Hiện tại, việc sửa Nghị định 210/NĐ-CP nhằm thúc đẩy doanh nghiệp đầu tư vào nông nghiệp, nông thôn, một lĩnh vực nhiều rủi ro hơn các lĩnh vực khác vẫn chưa thấy tác động rõ nét. Bởi vậy cần bổ sung một số nội dung sau:

a. Hỗ trợ mạnh hơn vào hạ tầng cơ bản cho các dự án đầu tư vào các nông sản chủ lực với quy mô lớn, phù hợp đề án tái cơ cấu của Bộ Nông nghiệp cũng

như các tỉnh, thành phố. Theo đó cần hỗ trợ ít nhất 20% chi phí xây dựng các công trình hạ tầng cơ bản thiết thực cho các dự án đầu tư, ví dụ như:

- Đối với trồng trọt: các đường trục chính, thủy lợi, điện sản xuất, giao thông, chi phí cải tạo đồng ruộng, kho lạnh bảo quản nông sản.

- Đối với chăn nuôi: đường điện đến khu chăn nuôi tập trung, hệ thống xử lý chất thải.

- Đối với nuôi trồng thủy sản: đường điện, giao thông chính dẫn đến khu sản xuất.

- Đối với lâm nghiệp: trục giao thông chính phục vụ vận chuyển, khai thác.

b. Có gói tín dụng riêng ưu đãi cho các doanh nghiệp đầu tư vào nông nghiệp.

c. Hỗ trợ ít nhất 30% phí bảo hiểm nông nghiệp (lần đầu) cho doanh nghiệp (*trước hết ưu tiên những doanh nghiệp sản xuất phù hợp với đề án tái cơ cấu ngành của Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, các tỉnh, thành phố*).

d. Đối với các doanh nghiệp khởi nghiệp cần có thêm 1 số chính sách hỗ trợ cho đầu tư ứng dụng khoa học-kỹ thuật, xúc tiến thương mại.

đ. Hỗ trợ doanh nghiệp chi phí đào tạo nghề của doanh nghiệp, đào tạo nông dân tham gia vào liên kết sản xuất với doanh nghiệp.

e. Cải cách các thủ tục hành chính còn đang làm khó cho doanh nghiệp.. Trước hết phải công khai các chính sách hỗ trợ và lộ trình thực hiện các chính sách hỗ trợ để các doanh nghiệp dễ thực hiện và giám sát quá trình thực thi của các cơ quan quản lý nhà nước có liên quan.

3. Những gợi ý cho doanh nghiệp khởi nghiệp với định hướng xây dựng nông thôn mới và tái cơ cấu ngành nông nghiệp:

Kế hoạch giai đoạn 2016-2020 về xây dựng NTM và tái cơ cấu ngành nông nghiệp đã nêu rõ những định hướng và giải pháp sau:

a. Hoàn thành cơ bản hệ thống hạ tầng thiết yếu ở các xã (*nhất là giao thông, điện, thủy lợi, nước sạch, trường học, nhà văn hóa, trạm y tế*), đảm bảo kết nối hiệu quả với hệ thống hạ tầng ở các huyện, tỉnh.

- Đầu tư phát triển hạ tầng được coi là khâu đột phá để tăng hưởng thụ trực tiếp của cư dân nông thôn, tạo điều kiện thuận lợi cho phát triển kinh tế, xã hội.

- Tập trung vốn ngân sách nhà nước để thực hiện các công trình trọng tâm, cấp bách phục vụ tái cơ cấu. Ưu tiên cho các vùng sản xuất hàng hóa tập trung trên địa bàn nông thôn, tạo điều kiện cơ bản thuận lợi thu hút đầu tư từ doanh nghiệp;

- Có cơ chế, chính sách để khuyến khích doanh nghiệp tham gia các dự án hạ tầng NTM theo hình thức PPP (với các loại công trình, dự án có khả năng thu hồi vốn thông qua thu phí).

b. Tập trung phát triển sản xuất gắn với tái cơ cấu, dựa vào lợi thế để tăng hiệu quả, tăng sức cạnh tranh trên thị trường, tăng thu nhập cho nông dân.

- Xác định rõ các quy hoạch dài hạn về nông nghiệp gắn với đầu tư hạ tầng để doanh nghiệp yên tâm đầu tư.

- Điều chỉnh lại tổ chức và chính sách về nghiên cứu chuyển giao ứng dụng khoa học kỹ thuật công nghệ để thúc đẩy mạnh mẽ lĩnh vực này theo hướng: gắn kết chặt với sản xuất và thương mại, thu hút sự tham gia của doanh nghiệp vào đẩy mạnh nghiên cứu, ứng dụng công nghệ cao, có thị trường khoa học-công nghệ... tạo đột phá trong tái cơ cấu.

- Đẩy mạnh đào tạo nghề cho nông dân, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực của ngành: thực hiện dạy nghề theo dự án sản xuất, hỗ trợ doanh nghiệp dạy nghề cho lao động tại các dự án liên kết với nông dân;

- Thực hiện chương trình “Mỗi xã một sản phẩm - OCOP” ở quy mô quốc gia. Đây được xem là một công cụ rõ nét và hiệu quả giúp phát triển sản xuất quy mô nhỏ, tăng giá trị gia tăng của nông sản, nâng cao thương hiệu và vị thế sản phẩm nông nghiệp;

- Phát triển các hình thức tổ chức sản xuất có hiệu quả ở nông thôn. Hỗ trợ hợp tác xã, tổ hợp tác - cầu nối liên kết nông dân và doanh nghiệp và các tổ chức kinh tế khác (*trước hết là ở các vùng đã phát triển nông nghiệp hàng hóa quy mô lớn*).

c. Tạo bước chuyển biến rõ rệt về môi trường nông thôn xanh – sạch – đẹp:

- Có chính sách thúc đẩy xử lý hiệu quả, an toàn chất thải rắn, nước thải nông thôn.

- Ưu tiên hỗ trợ tạo các mô hình hộ, làng, xã xanh sạch đẹp, gắn với du lịch.

d. Tiếp tục nghiên cứu, điều chỉnh các chính sách, tạo điều kiện thuận lợi nhất phát huy tính chủ động, sáng tạo của người dân nông thôn tham gia vào xây dựng NTM và tái cơ cấu. Đồng thời khuyến khích mạnh doanh nghiệp đầu tư vào lĩnh vực này (trong đó tập trung tháo gỡ về chính sách đất đai, vốn, thuế...).

đ. Tăng nguồn lực cho Chương trình NTM và tái cơ cấu đầu tư công để nâng cao hiệu quả sử dụng vốn:

- Tăng đầu tư nguồn lực từ ngân sách, giảm các chương trình, dự án chồng chéo, cơ chế sử dụng vốn kém hiệu quả (giảm số Chương trình mục tiêu quốc gia từ 16 xuống còn 2 chương trình, các nguồn vốn đầu tư trên địa bàn nông thôn đều hướng vào thực hiện các tiêu chí NTM);

- Khuyến khích đầu tư tư nhân vào hạ tầng nông thôn (hình thức PPP) và liên kết trong sản xuất-chế biến-tiêu thụ nông sản;

- Tăng cường thu hút vốn ODA, FDI vào nông nghiệp, nông thôn;

- Lập quỹ xây dựng NTM ở các cấp;

- Có chính sách thúc đẩy nhanh hơn một số tiêu chí thiết yếu trong xây dựng NTM (sản xuất, môi trường, văn hóa). Đồng thời nghiên cứu cách làm và chính sách đặc thù cho các vùng khó khăn (Trung du miền núi phía Bắc, Tây Nguyên, đồng bằng sông Cửu Long, vùng biên giới, hải đảo, bãi ngang) để đẩy nhanh tốc độ là chất lượng xây dựng NTM ở các vùng này.

e. Đẩy mạnh cải tiến và nâng cao chất lượng bộ máy quản lý nhà nước về nông nghiệp, nông thôn đảm bảo đáp ứng yêu cầu về đổi mới của xây dựng NTM và tái cơ cấu nông nghiệp.

Đó là những định hướng chủ yếu, những giải pháp cơ bản về xây dựng NTM và tái cơ cấu ngành nông nghiệp trong thời gian tới.

Thủ tướng Chính phủ đã có chỉ đạo: “*xây dựng nông thôn mới gắn với tái cơ cấu ngành nông nghiệp là nhiệm vụ chiến lược trọng tâm của Bộ, ngành Trung ương và các cấp ủy, chính quyền địa phương*”. Hiện tại, các nội dung này không chỉ đang được các Bộ, ngành Trung ương triển khai mà các địa phương trên cả nước cũng đang thực hiện tích cực.

Đây là môi trường mới, kỳ vọng sẽ đưa đến những cơ hội mới để các doanh nghiệp, doanh nhân đầu tư đầu tư, đóng góp hiệu quả hơn vào sự nghiệp phát triển nông nghiệp, xây dựng NTM của nước ta trong giai đoạn tới./.
